

Tomasz Korban

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0001-8782-1677

Profesor youtuberem. Charakterystyka przekazu kanału „Dudek o Historii”¹

Wstęp

Komunikacja naukowa to wykorzystanie określonych czynności i mediów w celu wywołania indywidualnych reakcji na naukę, np. zainteresowanie i rozumienie nowych zagadnień związanych z nauką. Jednym z jej rodzajów jest komunikacja naukowa zewnętrzna (*science communication*), której odbiorcą, w odróżnieniu od komunikacji wewnętrznej, skierowanej do społeczności akademickiej (naukowcy, studenci), jest społeczeństwo. Głównym segmentem komunikacji zewnętrznej jest popularyzacja nauki².

Jednym z kanałów komunikacji naukowej, niezależnie od jej rodzaju, są media społecznościowe, do których należy również YouTube (YT), który stał się największą wyszukiwarką internetową po Google. Wyszukiwarką, bo platforma ta jest także jednym z najważniejszych na świecie nieformalnych narzędzi do nabywania umiejętności i wiedzy³. YT jest przykładem spektakularnego rozwoju medium Web 2.0, które od swojego powstania

¹ Rozwinięcie tekstu, poświęconego komunikacji naukowej i *public history* zostanie przedstawione w kolejnym artykule. Autor jest stypendystą korzystającym ze wsparcia finansowego Fundacji na rzecz Nauki Polskiej (FNP).

² I. Warwas, A. Podgórnjak-Krzykacz, *Komunikacja naukowa i jej znaczenie dla społeczeństwa*, [w:] *Komunikacja naukowa w Polsce. Partycypacja. Dialog. Zaufanie*, red. I. Warwas, M. Dymińska, A. Krzewińska, Łódź 2021, s. 22, 24–25.

³ A. Maynard, *How to Succeed as an Academic on YouTube*, „Frontiers in Communication” 2021, vol. 5, s. 2, <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.572181>.

w 2005 r., od platformy, gdzie treści miały być zamieszczane przez użytkowników (*user-generated content*), po treści generowane przez profesjonalistów, jak publicznych nadawców czy firmy. Pomimo dużej liczby użytkowników platformy, nie gwarantuje ona sukcesu w osiągnięciu dużych zasięgów, co jest spowodowane przede wszystkim wysoką algorytmizacją platformy⁴. Powoduje to, że próg wejścia nowych twórców na dostrzegalny poziom jest wysoki. Również popularyzacja nauki na YT wydaje się wymagającym zadaniem, jeśli chce się dotrzeć do jak największego grona odbiorców.

Pomimo tego, na platformie nie brakuje polskich kanałów popularnonaukowych, w tym historycznych. Charakteryzuje je różnorodny format. Przykładowo w „Historii bez Cenzury”⁵ dominuje dyskurs tabloidowy⁶, podczas gdy „Powojnie”⁷ bliższe jest dyskursowi akademickiemu. Niezależnie od formatu programu, popularyzatorzy historii na YT zmuszeni są polegać na mechanizmach charakterystycznych dla mediów społecznościowych: interaktywność (udział odbiorców w kształtowaniu programu) i związaną z nią komercjalizację (świadomość twórcy, jakie tematy, będą cieszyły się dużą oglądalnością)⁸. W listopadzie 2022 r. na platformie pojawił się kanał „Dudek o Historii” (dalej DoH)⁹, który osiągnął duży sukces, jeżeli za jego miarę uzna się liczbę wyświetleń (13 814 295) i subskrybentów (143 tys.)¹⁰.

Niniejszy artykuł prezentuje wstępne wyniki badań nad kanałem DoH z interdyscyplinarnej perspektywy nauk o komunikacji społecznej i mediach, a także *public history* (historii w przestrzeni publicznej). W pierwszym przypadku była to kwestia komunikacji naukowej, modelu, jaki wypracował autor kanału, w drugim natomiast odbioru kanału w przestrzeni publicznej. Historia w przestrzeni publicznej jest prężnie rozwijającą się

⁴ D. Welbourne, W. Grant, *Science communication on YouTube: Factors that affect channel and video popularity*, „Public Understanding of Science” 2016, vol. 25, issue 6, s. 707.

⁵ Historia bez cenzury, [on-line:] <http://www.youtube.com/@HistoriaBezCenzuryMB> – 22.11.2024.

⁶ A. Barańska-Szmytko, Wyznaczniki tabloidyzacji popularnonaukowego dyskursu historycznego w kanale serwisu YouTube „Historia bez Cenzury”, „Stylistyka” 2022, t. 31, s. 167, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka31.2022.7>.

⁷ „Powojnie”, [on-line:] <http://www.youtube.com/@Powojnie> – 22.11.2024).

⁸ A. Barańska-Szmytko, *Dyskurs historyczny a dyskurs popularnonaukowy w serwisie YouTube na przykładzie wybranych kanałów*, „Kultura – Media – Teologia” 2021, nr 46, s. 181.

⁹ Dudek o Historii, [on-line:] <https://www.youtube.com/@dudekohistorii> – 22.11.2024.

¹⁰ Tamże. Liczba wyświetleń obejmuje wszystkie nagrania umieszczone na kanale, włączając w to sekcję Q&A na dzień 22.11.2024 r.

w ostatnich latach subdyscypliną, która zajmuje się funkcjonowaniem wiedzy o przeszłości w przestrzeni publicznej, z wyjątkiem szkoły i akademii¹¹. Niezależnie od przyjętej perspektywy, celem badań była refleksja nad przyczynami sukcesu całego projektu i jego przydatności dla komunikacji naukowej, popularyzacji historii i badań naukowych. W pierwszej kolejności zdecydowano się zbadać gatunek internetowy w tej formie i przekaz użyty na kanale. Pomimo dosyć tradycyjnego przekazu zastosowanego na kanale, cieszy się relatywnie dużą oglądalnością. Przyczyny tej popularności zbadano z wykorzystaniem różnych metod.

W pierwszym rzędzie przeanalizowano zamieszczone na kanale materiały wideo pod kątem ich tematyki i form komunikacji. Badany zbiór to 60 odcinków tematycznych i 16 materiałów wideo o różnorodnym charakterze (Q&A, spotkania z publicznością, rozmowy Antoniego Dudka na innych kanałach) opublikowanych na DoH od momentu jego powstania (od 8 listopada 2022 r.) do 8 listopada 2024 r.

W ramach badań przeprowadzono internetową ankietę wśród widzów kanału w dniach 23 listopada – 6 grudnia 2024. Link do ankiety został zamieszczony w zakładce „Społeczność” kanału¹² i na profilu publicznym głównego twórcy, Antoniego Dudka, na portalu społecznościowym Facebook¹³. Ankieta składała się z dwóch części: kwestionariusza (10 pytań) i metryczki (płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, kraj zamieszkania). Pytania miały charakter zamknięty, w większości jednokrotnego wyboru. Ponadto, w odpowiedzi na trzy pytania respondent miał możliwość udzielenia własnej odpowiedzi („Inna”). Pytania skupiały się na dwóch kwestiach: samym kanale i prezentowanych treściach. Łącznie odpowiedziało na nią 4556 widzów (N) kanału DoH. Celem ankiety była ocena skuteczności komunikowania twórcy kanału i zbadanie zbiorowości, jaką jest społeczność kanału. Wybrane odpowiedzi porównano również z danymi pochodzącymi z YouTube Studio, panelu twórcy w tym serwisie. Zestawienie to może być interesujące dla badaczy mediów społecznościowych.

Kolejną metodą badawczą był wywiad częściowo ustrukturyzowany

¹¹ J. Wojdon, *Czym jest public history?*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 14–15; nie zgadzam się z autorką, że termin „popularyzacja historii” sugeruje pewną hierarchię, czy też istnienie „prawdziwej” akademickiej historii, którą trzeba aplikować. Popularny nie znaczy gorszy.

¹² Dudek o Historii [komentarz], [on-line:] <https://www.youtube.com/post/Ug-kxzv4-cjGFdOHUFh7L3Sw21F4QZQwZ-ENP> – 22.11.2024.

¹³ Bardzo dziękuję prof. Antoniemu Dudkowi za wyrażenie zgody na przeprowadzenie ankiety i udział w badaniach.

z głównym twórcą kanału, Antonim Dudkiem, przeprowadzony online 15 listopada 2024 r.¹⁴ Składał się z 22 pytań. Dotyczyły one zarówno kanału, jak i medium społecznościowego jakim jest YT. Dzięki wywiadowi możliwe było skonfrontowanie założeń projektu z odbiorem widzów.

Ten z kolei był możliwy do uchwycenia nie tylko dzięki ankietom, ale również analizie komentarzy do poszczególnych odcinków publikowanych na kanale do dnia 22 listopada 2024 r. Oprócz zbadania odbioru kanału, celem analizy komentarzy było też wyróżnienie funkcji jakie mogą pełnić w public history. W tym celu pobrano komentarze z kanału z wykorzystaniem programu MAXQDA. Ze względu na pracochłonność badania zdecydowano się na losowy dobór próby. Pod 60 odcinkami odnotowano ponad 41 514 komentarzy (uwzględniając w to odpowiedzi na inne komentarze). Jeżeli dany komentarz z próby stanowił odpowiedź, to wzięto pod uwagę również komentarz do którego odnosiła się odpowiedź. Pozwoliło to na odpowiednią interpretację i zaklasyfikowanie komentarza z próby. Uwzględniono również odpowiedzi Antoniego Dudka. Na podstawie kalkulatora doboru próby wyznaczono jej wielkość na 381 komentarzy¹⁵. Następnie z pomocą generatora liczb losowych wybrano 381 komentarzy. Z każdego z 60 odcinków wybrano po 6 komentarzy, co daje 360. Pozostałe postanowiono dobrać z odcinków z największą liczbą komentarzy. Numeracja komentarzy została nadana automatycznie przez program według chronologii ich dodawania. Ta część badań zostanie omówiona w kolejnej publikacji.

Geneza powstania kanału

Twórca kanału, prof. Antoni Dudek, historyk dziejów najnowszych i politolog, jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W przeszłości był związany z Uniwersyteciem Jagiellońskim w Krakowie i Instytutem Pamięci Narodowej¹⁶. Co jest istotne, Antoni Dudek przed utworzeniem kanału miał już duże doświadczenie w popularyzowaniu nauki. Zajmował się tym już od początku swojej kariery akademickiej w latach 90. XX w. Była to przede wszystkim prasa, z czasem doszły również radio i telewizja¹⁷. W pewnym momencie Antoni Dudek, kierując działem historycznym tygodnika „Wprost”,

¹⁴ Nagranie rozmowy i jej transkrypcja w zbiorach autora.

¹⁵ Wielkość zbiorowości: 41 514, wielkość frakcji 0,5, błąd maksymalny: 5%; *Kalkulator doboru próby*, [on-line:] <https://www.naukowiec.org/dobor.html> – 22.11.2024.

¹⁶ Prof. dr hab. Antoni Dudek, Wydział Nauk Historycznych UKSW, [on-line:] <https://wnhs.uksw.edu.pl/prof-dr-hab-antoni-dudek> – 22.11.2024.

¹⁷ Wywiad z Antonim Dudkiem, 15.11.2024 r. (w zbiorach autora).

zastanawiał się nawet, czy nie porzucić pracy naukowej na rzecz dziennikarstwa¹⁸. Dużą rozpoznawalność zapewniły mu także wystąpienia w mediach jako pracownik IPN, związane przede wszystkim z kwestią lustracji. Obok Pawła Machcewicza, Grzegorza Majchrzak i Jana Żaryna należał do wąskiego grona pracowników Instytutu, mającego odwagę reprezentować IPN w mediach, w znacznej części nieprzychylnie nastawionych do tej instytucji¹⁹. Prowadzenie autorskiego kanału na YT nie było pierwszym doświadczeniem Antoniego Dudka z tym medium. Jeszcze pod auspicjami IPN prowadził w latach 2013–2014 program „Konfrontacje Antoniego Dudka” – cykl rozmów o historii najnowszej²⁰. Wcześniejszą aktywność medialną i medialność autora kanału DoH należy uznać za duży kapitał początkowy, który przyczynił się do sukcesu kanału. Potwierdza to częściowo wynik odpowiedzi na pytanie zadane w ankiecie „Czy prof. Antoni Dudek był Ci znany wcześniej z innych mediów/publikacji?”. Twierdząco odpowiedziało 49,9% respondentów²¹.

Za utworzeniem kanału DoH stoi kilka przyczyn. Pierwszą z nich jest współprowadzenie przez Antoniego Dudka razem z dziennikarzem Łukaszem Warzechą programu „Podwójny kontekst” na kanale „Świat Rolnika” w latach 2020–2022²². Jak zaznacza Antoni Dudek, to doświadczenie uświadomiło mu, jak ważnym i przydatnym środkiem komunikacji jest YT, który daje szereg możliwości. W odróżnieniu od tradycyjnych mediów nie jest on uzależniony od porządku narzuconego przez stację telewizyjną, czas i miejsce wystąpienia. Mając do dyspozycji własny kanał na YT decyduje niemal o wszystkich aspektach programu²³. Drugą przyczyną była chęć promocji kolejnego wydania „Historii politycznej Polski”, które ukazało się w 2023 r.²⁴ Autor początkowo planował nagranie ośmiu odcinków, które, jak szacował, miały osiągnąć 15–20 tys. wyświetleń. Trzecią przyczyną powstania kanału był pomysł na stworzenie internetowego podręcznika do najnowszej historii politycznej Polski („Inna historii Polski”), w odpowiedzi na kryzys szkolnej edukacji historycznej w tym zakresie. Poszczególne

¹⁸ Co musisz wiedzieć o karierze naukowej z prof. Antonim Dudkiem | #SzlakTrafił odc. 018, Fundacja Polski Instytut Liderów, 12.10.2023, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=lk4J-SJWp_I – 12.11.2025.

¹⁹ A. Dudek, *Instytut. Osobista historia IPN*, Warszawa 2011, s. 218.

²⁰ IPNtv – Konfrontacje Antoniego Dudka z Dariuszem Gawinem (16.04.2014), IPNtv, 3.02.2015, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=LYCZxhjr=-w&list=PLqh0OnxCcUeRx0GBAXDW9dYWrZUfQlFQi&index=6&ab_channel=IPNtvPL – 22.11.2024.

²¹ Wyniki ankiety „Kanał Dudek o Historii” (w zbiorach autora).

²² Podwójny Kontekst, Playlist, [on-line:] <https://youtube.com/playlist?list=PLvkg7KXiEHwkh3caeRzdJ3wzcToftBjZr&si=v1J4rUgDdNsfcEH9> – 22.11.2024.

²³ Wywiad z Antonim Dudkiem...

²⁴ A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2023*, Warszawa 2023.

odcinki programu w zamyśle autora stanowią kolejne rozdziały internetowego podręcznika, który będzie miał około 100 rozdziałów (odcinków)²⁵.

Charakterystyka kanału

Kanał tworzą dwie osoby. Prowadzącym jest Antoni Dudek, który w pełni odpowiada za merytoryczne przygotowanie treści, a wydawcą (sprawy techniczne) jest Jakub Swoboda²⁶. Formuła programu w badanym okresie, czyli od powstania kanału, ma taki sam schemat – jest to wykład Antoniego Dudka poświęcony jednemu zagadnieniu, urozmaicony źródłami historycznymi w postaci materiałów audiowizualnych lub tekstów źródłowych odczytywanych przez lektora. Program jest nagrywany w mieszkaniu prowadzącego²⁷, który przez cały czas trwania programu zachowuje postawę siedzącą. Średnia długość trwania odcinka wynosi 53 minuty, a poszczególne odcinki tematyczne były publikowane średnio co półtora tygodnia, z wyjątkiem okresu wakacji²⁸. Według pierwotnych zamierzeń poszczególne odcinki miały trwać 30 minut, potem jednak czas trwania programu wydłużył się z powodu doboru źródeł archiwalnych. Za wyborem takiej formuły programu zadecydowały dwa czynniki: łatwość w tworzeniu programu (możliwe problemy logistyczno-techniczne w przypadku wyboru innej formuły) i związane z tym kwestie finansowe. Jak przekonuje Antoni Dudek, zapraszanie gości do programu wiązałoby się koniecznością wynajęcia profesjonalnego studia, a tym samym mniejszym dochodem z kanału²⁹.

Biorąc pod uwagę typ przekazu internetowego, DoH jest wideoblogiem (vlogiem) popularnonaukowym, zgodnie z definicjami zaproponowanymi przez Katarzynę Maciejak, którymi będę się posługiwał³⁰. Program Antoniego Dudka jest bowiem autorskim materiałem wideo, wygłaszanym w formie monologu bezpośrednio do kamery. DoH charakteryzuje dążenie do autentyczności (brak cenzora w postaci ograniczeń narzucanych przez tradycyjne media, o którym już wspomniano wyżej). Motto kanału brzmi „O historii bez hysterii” i oznacza przede wszystkim popularyzację bez

²⁵ Wywiad z Antonim Dudkiem...; wpis w zakładce „Społeczność” kanału Dudek o Historii, [on-line:] https://www.youtube.com/post/Ugkx92971lfZwxXjm3FsTlNwvu-L4qa_sA9b – 22.11.2024.

²⁶ Zakładka „Informacje” (kontakt wydawca) kanału Dudek o Historii, [on-line:] <https://www.youtube.com/@dudekohistorii/featured> – 22.11.2024.

²⁷ Wywiad z Antonim Dudkiem...

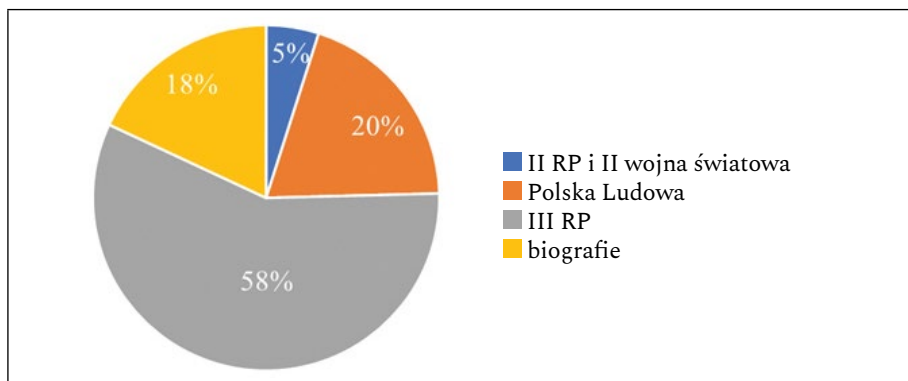
²⁸ Obliczenia własne.

²⁹ Wywiad z Antonim Dudkiem...

³⁰ K. Maciejak, *YouTUBE w edukacji. Strategie nadawcze wideoblogerów*, Kraków 2018, s. 86–90, 94.

sensacji, bez ulegania teoriom spiskowym, które w obecnych czasach rozprzestrzeniają się w błyskawicznym tempie³¹. Ponadto odcinki tematyczne cechuje wysoki stopień uporządkowania treści i staranny język. Struktura odcinka jest zbliżona do schematu opracowanego przez Maciejak w odniesieniu do vlogów popularnonaukowych.

Tym samym można stwierdzić, że styl przekazu stosowany na kanale jest charakterystyczny dla polskich vlogów na YT, choć pewne cechy tego stylu przytoczone przez Maciejak³² nie występują w ogóle na kanale lub w mniejszym stopniu. Wspomniana atrakcyjność, komercjalizacja, a także interaktywność (zwrotność komunikacyjna, odpowiedź na sugestie widzów) stylu jest stosowana w ograniczonym stopniu. Antoni Dudek zaznacza, że widzowie mają ograniczony wpływ na dobór tematów odcinków, ponieważ te muszą się pokrywać z jego zainteresowaniami naukowymi. Jednocześnie przyznaje, że musi się liczyć z aspektem komercyjnym całego projektu. Nie wszystkie propozycje widzów zostają uwzględnione, ponieważ część sugerowanych tematów nie nadaje się na odcinek, z racji ich małego znaczenia dla całości historii politycznej czy epizodyczności. Przykładowo, historia ośrodka internowania w Arłamowie wydaje się ciekawa, jednak jest zbyt krótka, aby poświęcić jej cały program³³. Potwierdza to analiza badanych odcinków, której wyniki przedstawia il. 1.

Ilustracja 1. Udział tematyki odcinków w programie „Dudek o Historii” (N=60)

Źródło: opracowanie własne.

Przyjęto tradycyjny podział chronologiczny. Wyróżniono także biografie, ponieważ życiorysy postaci zwykle przekraczają tradycyjne cezury

³¹ Korespondencja mailowa z Antonim Dudkiem z 11.02.2025 r. (w zbiorach autora).

³² K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 115–137.

³³ Wywiad z Antonim Dudkiem...

czasowe. Tematyka aż 77% badanych odcinków jest poświęcona historii politycznej Polski ludowej i III RP. Nie ma wśród nich odcinków poświęconych historii społecznej i gospodarczej³⁴. Pokrywają się one więc z zainteresowaniami naukowymi Antoniego Dudka. To odróżnia go od innych popularyzatorów historii najnowszej, którzy jeśli świadomie nie zawężyli tematyki kanału (np. „Powojnie”), publikują nagrania dotyczące całości XX wieku³⁵. W przeciwieństwie do innych twórców, Dudek nie namawia widzów do sugerowania tematów wystąpień, choć część pojawiających się w komentarzach sugestii została przez niego uwzględniona lub zapewnił on o realizacji danego tematu w bliżej nieokreślonej przyszłości³⁶.

Na kanale DoH występują pewne elementy komercjalizacji. Sam twórca zaznacza, że odcinki poświęcone tradycyjnym, wielkim tematом historii politycznej (np. omówienie tzw. polskich miesięcy) przeplatają się z tymi, które mogą cieszyć się większą oglądalnością ze względu na swoją atrakcyjność³⁷ (np. odcinek *Alkoafera*), opublikowany 30 grudnia 2023 r.³⁸ Kolejnym przykładem komercjalizacji i związanej z nią atrakcyjności jest nadawanie tytułów poszczególnym odcinkom. Do takich należy ten poświęcony rządowi Hanny Suchockiej – *Premierka, czyli o jeden głos za daleko* – nawiązujący do filmu „O jeden most za daleko”³⁹. Wśród badanych odcinków liczba takich tytułów jest jednak zdecydowanie ograniczona.

Za inny przejaw komercjalizacji należy uznać miniatury poszczególnych odcinków. Dobrym przykładem jest tutaj fotografia Leszka Millera z karabinem snajperskim z tytułem odcinka *Lewoskręt 2001* (il. 2) (wykorzystano czcionkę Pricedown), z gry „Grant Theft Auto”, dobrze znanej młodszemu odbiorcom DoH.

³⁴ Jedyne odcinek poświęcony historii gospodarczej (ale też w ścisłym związku z historią polityczną): *Plan Balcerowicza*, Dudek o Historii, 2.02.2023, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=WbHuQUGqevQ&ab_channel=DudekoHistorii – 22.11.2024.

³⁵ Np. kanał Oblicza XX wieku, [on-line:] <https://www.youtube.com/@ObliczaXXWieku/featured> – 22.11.2024.

³⁶ Np. odcinek *Korwiniści*, Dudek o Historii, 28.02.2024, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=aTNJ3DsvPM&t=1911s&ab_channel=DudekoHistorii – 22.11.2024; Wywiad z Antonim Dudkiem...; wyjątek od tej reguły stanowi oferta kanału w serwisie Patronite, gdzie patroni z największym wsparciem mają możliwość wyboru tematu odcinka (mieszczącego się w profilu kanału), [on-line:] <https://patronite.pl/DudekoHistorii> – 22.11.2024.

³⁷ Wywiad z Antonim Dudkiem...

³⁸ *Alkoafera*, Dudek o Historii, 30.12.2023, [on-line:] <https://www.youtube.com/watch?v=fMoIkChlb00> – 22.11.2024.

³⁹ *A bridge too far* („O jeden most za daleko”), USA 1977, reż. R. Attenborough.

Ilustracja 2. Miniatura odcinka *Lewoskręt 2001*

Źródło: *Lewoskręt 2001*, Dudek o Historii, 23.11.2023, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=5YRBy5023Sg&t=964s&ab_channel=DudekoHistorii – 12.11.2025.

Z kolei na miniaturze odcinka *Korwiniści* widnieje m.in. żółta łódź podwodna, nawiązująca do słynnego wykonania piosenki Beatelsów „Yellow Submarine” przez Janusza Korwin-Mikkego (il. 3).

Ilustracja 3. Miniatura odcinka *Korwiniści*

Źródło: *Korwiniści*, Dudek o Historii, 28.02.2024, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=aTNJ3DsvpPM&t=8s&ab_channel=DudekoHistorii – 12.11.2025.

Wspomniany dobór tematyki odcinków jest związany również z fragmentaryzacją wiedzy, charakterystyczną dla stylu popularnonaukowych vlogów, która przejawia się w odrzuceniu tych zagadnień, które są zbyt skomplikowane lub mało atrakcyjne⁴⁰.

Kolejne cechy stylu popularnonaukowego – obrazowość i konkretność⁴¹ – realizowane są poprzez odwoływanie się do źródeł, w tym materiałów audiowizualnych. Niektóre odcinki są wręcz zdominowane przez zamieszczone fragmenty wideo, co może powodować znużenie u odbiorcy. Przykładowo, odcinek *Narodziny demokracji. Wybory parlamentarne 1991* zawiera ok. 27 minut wywiadów i spotów wyborczych wobec ok. 47 minut całości odcinka. Jak jednak przekonuje Dudek, zabieg ten był świadomy, ponieważ według jego ustaleń, nawet TVP nie zarchiwizowała wszystkich spotów wyborczych z tamtego okresu, natomiast on posiada ich bogatą kolekcję w prywatnym archiwum⁴². Poza walorem popularyzatorskim, takie działania przyczyniają się do wciągnięcia do obiegu naukowego (a więc publicznego) źródeł historycznych.

Źródła historyczne są też przejawem wizualizacji przekazu. Ta jednak nie jest na kanale zbyt wyrafinowana – ogranicza się do pojawiających się miniatur zdjęć postaci historycznych przytaczanych w poszczególnych odcinkach czy też fragmentów źródeł tekstowych, które są odczytywane w celu zobrazowania danej informacji.

Przekaz stosowany na kanale DoH bez wątpienia cechuje polimedialność, intersemiotyczność, wielokanałowość i wielokodowość⁴³. Dudek wykorzystuje różne media tradycyjne (prasa⁴⁴, radio⁴⁵) i przestrzenie Internetu, aby zwiększyć liczbę odbiorców swojego projektu. Pokazują to odpowiedzi na pytanie „Skąd dowiedziałeś się o kanale?”, przedstawione na il. 4. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, z możliwością zasugerowania własnej odpowiedzi („Inne”).

Najczęstszym źródłem, z którego użytkownicy YT dowiadywali się o istnieniu kanału był algorytm samej platformy. Może to świadczyć o wcześniejszym zainteresowaniu widzów historią, ale algorytmy, ulegające ciągłym modyfikacjom, są problematyczne z punktu widzenia badawczego, na co uwagę zwracają Wiktor Werner, Adrian Trzoss i Dawid Gralik⁴⁶. Interesujący jest natomiast drugi wybór. Prawie 15% ankietowanych

⁴⁰ K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 121.

⁴¹ Tamże.

⁴² Wywiad z Antonim Dudkiem...

⁴³ Por. K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 129.

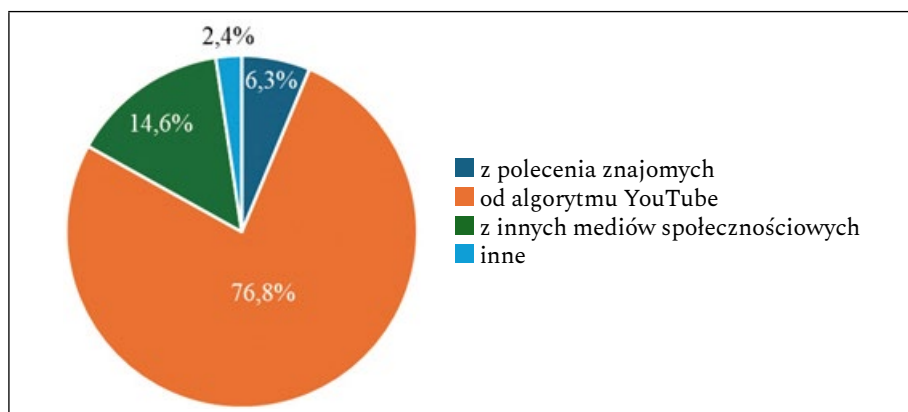
⁴⁴ *Historia bez histerii*, rozmawiał S. Sękowski, „Tygodnik Powszechny” 2023, nr 4.

⁴⁵ Radio 357, Radio TOK FM – wyniki ankiety (w zbiorach autora).

⁴⁶ W. Wener, A. Trzoss, D. Gralik, *Historia i YouTube. Narracja historyczna w dobie Web 2.0*, „Nauka” 2020, nr 3, s. 22, <https://doi.org/10.24425/nauka.2020.133740>.

dowiedziało się o kanale z innych mediów społecznościowych, co pokazuje jak istotną rolę odgrywa wielokanałowa obecność w netosferze. Po pierwsze, projekt DoH obecny jest w innych mediach społecznościowych, takich jak Spotify. Antoni Dudek informuje także o swoim kanale na Facebooku. Część widzów kanału zetknęła się z nim po raz pierwszy w ten sposób. Po drugie, prowadzący promuje swój kanał przez uczestnictwo w programach innych youtuberów. Potwierdzają to wyniki ankiety. Wśród odpowiedzi zasugerowanych przez respondentów wymieniono konkretne nazwy kanałów, których znaczna część nie jest związana z historią czy popularyzacją nauki⁴⁷.

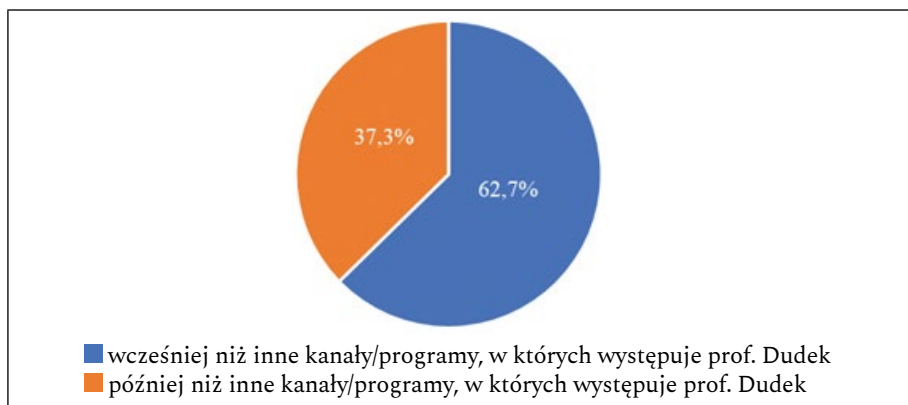
Jednocześnie w odpowiedzi na pytanie „Czy oglądasz również inne kanały/programy w których występuje prof. Dudek, np. „Dudek o Polityce?” twierdząco odpowiedziało 77,6% respondentów (N=4556). Polimedialność i wielokanałowość działają więc w dwie strony, przyczyniając się do śledzenia twórcy w innych przestrzeniach, zwłaszcza, jeśli przekaz jest atrakcyjny. W ślad za powyższym pytaniem zadano kolejne, które miało charakter sekwencyjny, tj. odpowiedzi udzieliły tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu odpowiedziały twierdząco. Pytanie dotyczyło momentu, w którym widz zaczął oglądać kanał, w relacji do innych programów, w których występuje Dudek. Wyniki przedstawia il. 5.

Ilustracja 4. Odpowiedzi na pytanie „Skąd dowiedziałeś się o kanale?” (N = 4556)

Źródło: opracowanie własne.

⁴⁷ Np. „Imponderabilia”, „Didaskalia”. W wyniku opracowania ankiety odpowiedzi te zaliczono do kategorii „z innych mediów społecznościowych”.

Ilustracja 5. Wyniki odpowiedzi na pytanie „Zacząłem/am oglądać kanał „Dudek o Historii” (N = 3536)

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki potwierdzają siłę oddziaływania kanału na pozostałe przedsięwzięcia popularyzacyjne naukowca. Jednocześnie pokazują, że znaczący wpływ na zasięg kanału ma polimedialność. Przejawem tej cechy jest również publikowanie książek. Choć Antoni Dudek jest naukowcem i popularyzatorem o bogatym dorobku publikacyjnym, a jednym z motywów powstania kanału była chęć promowania planowanej książki, to również dzięki YT otrzymał propozycję napisania kolejnej książki, opartej o treści prezentowane na kanale⁴⁸.

Inną cechą stylu popularnonaukowego vlogów jest przystępność, uważana za najważniejszą cechę stylu popularnonaukowego. Charakteryzuje ją ograniczenie intelektualizacji wypowiedzi, dostosowanie do odbiorców⁴⁹. W przypadku omawianego kanału występowanie tej cechy jest jednak dyskusyjne. Bez wątpienia, styl wypowiedzi stosowany w DoH jest przystępny, dostosowany do odbiorcy niespecjalisty. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonej ankiety. Aż 87,1% respondentów wskazało, że prowadzący prezentuje wiedzę w jasny i przystępny sposób. Ponadto, w pytaniu o propozycje zmian w programie brak jest odpowiedzi sugerujących modyfikację języka wypowiedzi. Powstaje jednak pytanie, czy przystępność stylu jest świadomym zabiegiem Antoniego Dudka stosowanym na potrzeby kanału, czy permanentną cechą jego wypowiedzi. Jak przekonuje sam twórca, nie modyfikuje swojej wypowiedzi na potrzeby programu, nie różni się ona od języka wykładu akademickiego, jaki stosuje na uczelni

⁴⁸ Wywiad z Antonim Dudkiem...; A. Dudek, *Dudek o historii. Narodziny III RP*, Warszawa 2024.

⁴⁹ A. Dudek, *Dudek o historii...*, s. 131.

i od zawsze był zwolennikiem używania prostego języka w dydaktyce czy popularyzacji⁵⁰. Na podstawie innych form aktywności medialnej Antoniego Dudka można stwierdzić, że nie odbiegają one stylem wypowiedzi od tego stosowanego na kanale. Innym elementem stylu popularnonaukowego, powiązaniem z przystępnością, występującym na kanale DoH w ograniczonym stopniu, jest sekundarność, rozumiana jako uproszczenie i wtórność wobec tekstu naukowego⁵¹. Dudek, zwłaszcza w odniesieniu do historii III RP powołuje się na wyniki własnych badań, a nieraz innych badaczy, rekomendując ich publikacje⁵².

Na kanale w ograniczonym stopniu występuje też komplementarność informacyjna, czyli dobór tematów ze względu na przypadające w danym okresie rocznice wydarzeń historycznych czy nawiązań do bieżących wydarzeń politycznych⁵³. Na 60 programów cecha ta dotyczy 12 z nich. Przykładowo, odcinek poświęcony Marcowi⁶⁸ został opublikowany 7 marca 2023 r.⁵⁴, w przeddzień rocznicy demonstracji studenckich na dziedzińcu Uniwersytetu Warszawskiego.

Jednym z wyznaczników stylu popularnonaukowego jest też subiektywność⁵⁵. Trudno jednak badać tę cechę, co jest bowiem wyznacznikiem obiektywności? Częstym zabiegiem stosowanym na kanale w zakończeniu odcinka jest natomiast przytaczanie ocen pozytywnych i negatywnych wydarzeń, postaci, a następnie przedstawienie przez twórcę własnej opinii⁵⁶. Prawo formułowania własnego stanowiska w odniesieniu do historii (w oparciu o racjonalnie przesłanki) nie jest jednak zarezerwowane tylko dla stylu popularnonaukowego.

Na omawianym kanale nie występuje natomiast szereg cech wypowiedzi charakterystycznych dla innych kanałów popularnonaukowych. Brak jest dialogowości, czyli bezpośrednich nawiązań do odbiorców. Antoni Dudek nie próbuje symulować dialogu z odbiorcami. Podobnie rzecz ma się z dynamiką, przejawiającą się w bogatym wachlarzu form wypowiedzi. DoH nie jest też hybrydyczny, bo twórca nie miesza stylu naukowego, popularnonaukowego i potocznego. Przekaz nie ma również

⁵⁰ Wywiad z Antonim Dudkiem...

⁵¹ K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 131.

⁵² Np. w odcinku o Gierku (*Gierek: Iluzjonista z Sosnowca*) przytacza pierwszą część biografii I sekretarza KC PZPR – M. Szumiło, *Gierek. Droga do władzy*, Łódź 2023.

⁵³ K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 125.

⁵⁴ *Bunt młodych. Marzec'68*, Dudek o Historii, 7.03.2023,, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=7A7DQP6bkYs&ab_channel=DudekoHistorii – 22.11.2024.

⁵⁵ K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 114.

⁵⁶ Np. *Premier Tadeusz Mazowiecki*, Dudek o Historii, 14.01.2023,, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=IKHpH9fCWyQ&t=11s&ab_channel=DudekoHistorii – 22.11.2024.

ekspresywności, objawiającej się chociażby w wyrazistym języku czy emocjonalnym zaangażowaniu w stosunku do omawianego tematu⁵⁷.

Podsumowanie

Kanał YT „Dudek o Historii” charakteryzuje się tradycyjnym przekazem czy wręcz anachroniczną formą, za jaką można uznać wykład, będący jego podstawą. W znacznym stopniu nie przypomina on również innych kanałów popularnonaukowych w polskim YT. Stonowany przekaz Antoniego Dudka kontrastuje z przekazem z innych twórców, którzy starają się sprostać na wszelkie możliwe sposoby algorytmizacji serwisu, np. poprzez przystępność, komercjalizację, dialogowość, a nawet wulgaryzację przekazu. Pomimo tego, kanał odniósł sukces. Za jego najważniejszą przyczynę należy uznać wcześniejszą rozpoznawalność Antoniego Dudka. Bez tego powodzenie całego projektu na taką skalę nie byłoby możliwe. Doświadczenie i rozpoznawalność głównego twórcy zapewniły duży kapitał początkowy kanału. Duża rola wcześniejszej rozpoznawalności może stanowić pesymistyczny wniosek dla osób chcących popularyzować naukę na YT. Trzeba jednak pamiętać, że Antoni Dudek budował ją latami. Próg wejścia na platformę jest bardzo wysoki.

Bibliografia

Źródła

- Co musisz wiedzieć o karierze naukowej z prof. Antonim Dudkiem* / #SzlakTrafił odc. 018, Fundacja Polski Instytut Liderów, 12.10.2023, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=lk4J-SJWp_I – 12.11.2025.
- Dudek o Historii, [on-line:] <https://www.youtube.com/@dudekohistorii> – 22.11.2024.
- Dudek A., *Dudek o historii. Narodziny III RP*, Warszawa 2024.
- Dudek A., *Instytut. Osobista historia IPN*, Warszawa 2011.
- Historia bez cenzury, [on-line:] <http://www.youtube.com/@HistoriaBezCenzuryMB> – 22.11.2024.
- Historia bez historii*, rozmawiał S. Sękowski, „Tygodnik Powszechny” 2023, nr 4.
- IPNtv – Konfrontacje Antoniego Dudka z Dariuszem Gawinem (16.04.2014), IPNtv, 3.02.2015, [on-line:] https://www.youtube.com/watch?v=LYCZxhjr=-w&list=PLqh0OnxCcUeRx0GBAXDW9dYWrZUfQlFQi&index=6&ab_channel=IPNtvPL – 22.11.2024.
- Oblicza XX wieku, [on-line:] <https://www.youtube.com/@ObliczaXXWieku/featured> – 22.11.2024.

⁵⁷ Por. K. Maciejak, *YouTube w edukacji...*, s. 118, 120–121.

Podwójny Kontekst, [on-line:] <https://youtube.com/playlist?list=PLvkg7KXiEHwk-h3caeRzdJ3wzcToftBjZr&si=v1J4rUgDdNsfcEH9> – 22.11.2024.

Powojnie, [on-line:] <http://www.youtube.com/@Powojnie> – 22.11.2024.

Wyniki ankiety „Kanał Dudek o Historii” (w zbiorach autora).

Wywiad z Antonim Dudkiem, 15.11.2024 r. (w zbiorach autora).

Opracowania

Barańska-Szmytko A., *Dyskurs historyczny a dyskurs popularnonaukowy w serwisie YouTube na przykładzie wybranych kanałów*, „Kultura – Media – Teologia” 2021, nr 46, s. 160–187.

Barańska-Szmytko A., Wyznaczniki tabloidyacji popularnonaukowego dyskursu historycznego w kanale serwisu YouTube „Historia bez Cenzury, „Stylistyka”, 2022, t. 31, s. 137–175, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka31.2022.7>.

Kalkulator doboru próby, [on-line:] <https://www.naukowiec.org/dobor.html> – 22.11.2024.

Maciejak K., *YouTube w edukacji. Strategie nadawcze wideoblogerów*, Kraków 2018.

Maynard A., *How to Succeed as an Academic on YouTube*, „Frontiers in Communication” 2021, vol. 5, s. 1–9, <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.572181>.

Prof. dr hab. Antoni Dudek, Wydział Nauk Historycznych UKSW, [on-line:] <https://wnhs.uksw.edu.pl/prof-dr-hab-antoni-dudek> – 22.11.2024.

Szumilo M., *Gierek. Droga do władzy*, Łódź 2023.

Warwas I., Podgórnjak-Krzykacz A., *Komunikacja naukowa i jej znaczenie dla społeczeństwa*, [w:] *Komunikacja naukowa w Polsce. Partycypacja. Dialog. Zaufanie*, red. I. Warwas, M. Dzimińska, A. Krzewińska, Łódź 2021, s. 20–34.

Wener W., Trzoss A., Gralik D., *Historia i YouTube. Narracja historyczna w dobie Web 2.0*, „Nauka” 2020, nr 3, s. 119–140, <https://doi.org/10.24425/nauka.2020.133740>.

Wojdon J., *Czym jest public history?*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 11–16.

Streszczenie

Popularyzacja nauki jest jednym z rodzajów komunikacji naukowej, którą można uprawiać na platformie YouTube. W artykule omówiono przykład powstałego w tym medium społecznościowym w listopadzie 2022 r. kanału „Dudek o Historii”, poświęconego dziejom najnowszej Polski. Pomimo dosyć tradycyjnej formuły kanał odniósł sukces. Tekst jest wstępem do badań, których celem jest znalezienie źródeł powodzenia tego projektu popularyzatorskiego a także jego znaczenia dla popularyzacji historii i badań naukowych. W pierwszej części artykułu przedstawiono genezę powstania kanału. W drugiej części scharakteryzowano zastosowany przekaz w kontekście gatunku internetowego jakim jest vlog i porównano go do stosowanego na innych kanałach popularnonaukowych.

Słowa kluczowe: Antoni Dudek, komunikacja naukowa, YouTube, vlog

Professor youtuber. Characteristics of the 'Dudek o Historii' channel's message

Abstract

One of the ways in which the dissemination of academic knowledge and research is practised on the YouTube platform is through channels that popularise history. Here, the example is taken of 'Dudek o Historii' [Dudek on History], which was launched in November 2022 and is devoted to the contemporary history of Poland. Despite its somewhat traditional formula, this popularisation project has proved successful. The text is an introduction to research aimed at finding the sources of the success of this popularisation project and its importance for the popularisation of history and scientific research. The first part of the article presents the genesis of the channel. The second part characterises the message used in the context of the online vlog genre and compares it to that used on other popular science channels.

Keywords: Antoni Dudek, science communication, public history, YouTube, vlog